

SXEDIO.86B

9.3.1932: Η ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΥΠΟ ΤΟΝ ΝΑΥΑΡΧΟ Π. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ ΤΟΥΣ ΒΡΕΤΤΑΝΟΥΣ ΟΤΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΟΥΣ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΗ ΤΟΥ **1931**, ΔΙΕΠΡΑΞΑΝ ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ, ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ, ΒΙΑΣΜΟΥΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ

Ενώ η Κύπρος συγκλονιζόταν από τις απελάσεις και τις δίκες όσων είχαν πάρει μέρος στη εξέγερση κατά την **21η** Οκτωβρίου **1931**, στην Αθήνα η Πανελλαδική Επιτροπή υπό τον Ναύαρχο Π. Κουντουριώτη δεν έμεινε αδρανής, αλλά έσπευσε να καταγγείλει τις εγκληματικές πράξεις της Βρετανίας στο νησί.

Έτσι σε εγκύκλιο της στα μέλη της Βρετανικής Βουλής και άλλους παράγοντες της Βρετανίας κατάγγειλε δολοφονίες, βασανιστήρια, βιασμούς και άλλα εγκλήματα που είχαν διαπραχθεί σύμφωνα με τις πληροφορίες τους οι Αγγλοι στρατιώτες κατά τη διάρκεια των ταραχών.

Η εγκύκλιος στάληκε το Μάρτη του **1932** και είχε ως τίτλο "Πληροφορία αφορώσαι την πρόσφατον στάσιν των Κυπρίων και την καταστολήν ταύτης".

Περίληψη του υπομνήματος Κουντουριώτη έστειλε ο υπουργός των Αποικιών στον Κυβερνήτη της Κύπρου ζητώντας του να του υποβάλει τη δική του απάντηση στα όσα ανέφερε ο Κουντουριώτης από την Αθήνα.

Η έκθεση Κουντουριώτη περιλάμβανε τα ίδια σχεδόν στοιχεία που είχε δώσει στο υπουργείο Εξωτερικών μετά την ανάκληση του ο πρόξενος της Ελλάδος στη Κύπρο Αλέξης Κύρου, πράγμα που άφηνε σαφώς να εννοηθεί ότι ο Κουντουριώτης πήρε τα στοιχεία από τον ίδιο τον Κύρου.

Αναφερόταν στην εγκύκλιο Κουντουριώτη σύμφωνα με το υπουργείο Εξωτερικών της Αγγλίας (τηλεγράφημα υπ. Εξωτερικών **9.3.1932** από την έκθεση Στορρς):

"Πληροφορίες που αφορούν την πρόσφατη στάση των κυπρίων και την καταστολή της: Τα ακόλουθα συνοψίζουν τους κύριους ισχυρισμούς:

- Δεκα κύπριοι φονεύθηκαν, γύρω στους εκατόν πληγώθηκαν, δύο Επίσκοποι, ένας ιερέας, δύο τέως μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου και τέσσερις άλλοι πολίτες εξορίστηκαν διά βίου, η περιουσία τους κατασχέθηκε, απαγορεύθηκε δε στους συγγενείς τους να αποστείλουν χρήματα προς συντήρησή τους. Πολλοί άλλοι πολιτικοί αρχηγοί εκτοπίστηκαν σε χωριά μακριά από τις εστίες τους.

- Μεγάλος αριθμός ανδρών και γυναικών κακοποιήθηκαν και οικίες καταστράφηκαν, έγιναν χιλιάδες συλλήψεις ως και επί το πλείστον στη βάση άτοπων ή φανταστικών ακόμη αιτιών, δηλαδή συλλήψεις όλων των κατοίκων Λεμεσού οι οποίοι κατείχαν γραφομηχανές Αντεργουντ.

Τα ακόλουθα αναφέρονται ως καλώς εξακριβωμένα γεγονότα που παρέχουν σαφή ιδέα των μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν για την καταστολή της επανάστασης:

21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Μετά την πυρπόληση του κυβερνείου όταν ο όγκος του πλήθους είχε διασκορπισθεί. Πληγώθηκαν αστυνομικοί από τους διασκορπιζόμενους, οκτώ με σφαίρες, δεκααπέντε με λογχισμούς, τρεις από τους οποίους πέθαναν την επομένη.

23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Κυριάκος Ματθαίου, από τη Λεμεσό, λογχίστηκε από βρετανό στρατιώτη, ενώ εισερχόταν στη Λευκωσία, πέθανε την ίδια μέρα στο Νοσοκομείο κατά την τέλεση θείας λειτουργίας στα Βαρώσια αστυνομικοί επιτέθηκαν εναντίον του εκκλησιασματος φονεύθηκαν δυο άνδρες, Χρίστου και Παπαϊωσήφ, πληγώθηκαν οκτώ άλλοι ένας από τους οπολίους ονομάζεται Φιλής πέθανε μετά δύο ημέρες.

24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Κατά τη σύλληψη του Μητροπολίτη Κιτίου, Βρετανοί στρατιώτες πυροβόλησαν κατά του πλήθους "προς εκφοβισμό". Πληγώθηκαν οκτώ, από τους οποίους Δημητρίου και Κωνσταντινίδης πέθαναν

αργότερα. Την ίδια νύκτα πενήντα ναύτες εισήλθαν στην κατοικία του Επισκόπου στην Κερύνεια και ζήτησαν παράδοση της Επισκοπικής σημαίας. Μη λαμβάνοντες απάντηση τον κτύπησαν στο πρόσωπο.

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Βρετανός αξιωματικός με εξήντα στρατιώτες εισήλθε στο χωριό Ακάκι και διέταξε το Γεώργιο Ιωάννου να κατεβάσει την ελληνική σημαία που κυμάτιζε στην Εκκλησία. Όταν αρνήθηκε τον διέταξε στρατιώτη να πυροβολήσει και φόνευσε τον Ιωάννου.

26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Ο ίδιος αξιωματικός και απόσπασμα μετέβη στην Κάτω Ζώδια. Την άφιξη επακολούθησε πανικός και δυο γυναίκες, Ελένη Πολυκάρπου και Μαρία Ζωδιάτη (η δεύτερη έγκυος) πληγώθηκαν. Η Ζωδιάτη πέθανε λίγο αργότερα. Εκατό ναύτες υπό την αρχηγία στρατιωτικού Λοχαγού και Αντουϊν μετέβησαν στο Άρσος, διέταξαν ιερέα να υπογράψει ομόλογο **60** λίρες από μέρους συγχωριανών του για ράβδους που συλλέγηκαν χωρίς άδεια. Με την άρνηση του έσυραν αυτόν ημίγυμνο στην πλατεία του χωριού και τον κακοποίησαν στην παρουσία ενοριτών χωριού. Οκτώ χωρικοί ξυλοκοπήθηκαν τότε τόσο ώστε έρρευσε αίμα. Μετά από αυτά το απόσπασμα αναχώρησε αφού έλαβε με τη βία από τους κατοίκους **134** λίρες.

27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Εξήντα βρετανοί στρατιώτες υπό το Λοχία της Αστυνομίας Πίνκερτον εισήλθαν στο Πισσούρι συνάθροισαν τους ανθρώπους του χωριού, έδεσαν και τους μαστίγωσαν για να τους εξαναγκάσουν να φανερώσουν το πρόσωπο το οποίο έβαλε τη φωτιά σε γειτονικό τελωνειακό σταθμό. Ο Χριστοδούλου, νέος δώδεκα ετών, βασανίστηκε με συστροφή σχοινιού γύρω από το λαιμό, για να εξαγκασθεί ο πατέρας του να δώσει τις απαιτούμενες πληροφορίες. Λεπτομερής γι' αυτό έκθεση κατατέθηκε στο γραφείο του Αρχιεπισκόπου στη Λεμεσό. Επίσης έκθεση για διακόρευση δυο γυναικών, Μαρίας Προκόπη και μιας άλλης ανήλικης της οποίας το όνομα δεν αναφέρεται. Το ίδιο απόσπασμα μετέβη στην Τριμίκλινη, διέρρηξε την εκκλησία, κατέστρεψε τον θρόνο του Επισκόπου

και απήγαγε ιερά σκεύη κλπ.

28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Απόσπασμα από **30** ναύτες απεστάλη στα Μανδριά προς ενξαναγκασμό των χωριών να επισκευάσουν κάποια γύφουρα που είχε πυρπολυθεί. Εσυραν από το κρεβάτι του ένα γέροντα, που ονομαζόταν Σαλλούμης, ο οποίος ήταν κλινήρης και είχε πολύ πυρετό, του φόρτωσαν βαριά δοκό και τον διέταξαν να την μεταφέρει στη γέφυρα. Καθ' οδόν επειδή ο γέροντας βιάδιζε αργά και προσέκρουσε, ένας στρατιώτης τον λόγχισε από τα πίσω και πέθανε μετά από λίγα λεπτά.

29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Απόσπασμα βρεττανών στρατιωτών υπό την οδηγία Αρμενίου αστυνομικού αξιωματικού πήγε στην Αγκαστίνα, συνάθροισε τους χωρικούς και επέλεξε τέσσερις νεαρούς τους οποίους ξυλοκόπησε με τα υποκόπανα των όπλων μέχρις ότου κατέπεσαν αναίσθητοι. Η σύνοψη λήγει εδώ".

Στην εγκύκλιο του Κουντουριώτη υπήρξε άμεση απάντηση από τον Κυβερνήτη Σερ Ρόναλντ Στορρς στις **14** Μαρτίου με τηλεγράφημα του στον υπουργό των Αποικιών στο οποίο τόνιζε ότι πολλοί από τους ισχυρισμούς ήσαν κακόβουλοι και ψευδείς και ότι μόνο έξη Κύπριοι είχαν σκοτωθεί και **30** είχαν πληγωθεί.

Ανέφερε ο Κυβερνήτης Στορρς στην απάντηση του στον υπουργό του, όπου απαντούσε λεπτομερώς σε κάθε μια από τις κατηγορίες για τη δράση των δυνάμεων του στην Κύπρο κατά τη έκρηξη των γεγονότων:

"Τηλεγραφήμά σας αρ. **28** της **9ης** Μαρτίου. Οι ισχυρισμοί στην εγκύκλιο του Κουντουριώτη τελείως ψευδείς, κακόβουλοι και αβάσιμοι σε κάθε σχεδόν λεπτομέρεια.

Έξη Κύπριοι πολίτες φονεύθηκαν, **30** πληγώθηκαν (ο ένας πέθανε αργότερα) αστυνομικοί και πληγωμένοι, **15** Έλληνες Ορθόδοξοι, **23** μουσουλμάνοι, όλοι Κύπριοι. Δεν κατασχέθηκε περιουσία των προσώπων που απελάθηκαν εκτός αλληλογραφίας, ως επί το πλείστον στη λογοκρισία. Καμιά επέμβαση στην αποστολή σ' αυτούς διαθεσίμων χρημάτων. Δεκατρείς

ταραξίες σε σχέση με την έκρηξη της στάσης ανάγκη απαμείνουν εκτός των επαρχιών τους. Καμιά γυναίκα δεν ενοχλήθηκε, αλλά μερικοί άνδρες ένοχοι καταστροφής περιουσίας πιθανόν να υπέστησαν στην ενέργεια τους κακή ματαχείρηση. Κάηκαν δυο οικίες και πληρώθηκε απαζημίωση. Επτά πολίτες Λευκωσίας κρατήθηκαν στον αστυνομικό σταθμό στη διάρκεια της εξέτασης των γραφομηχανών και της αλληλογραφίας τους λόγω του μεγάλου αριθμού απειλητικών επιστολών. Κανένα τέτοιο συμβάν στη Λεμεσό.

21η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Όλοι οι παθόντες πολίτες από τη στάση μπροστά στο Κυβερνείο νοσηλεύθηκαν από ιδιωτικό ελληνακύπριο ιατρό. Πλήρης κατάλογος αυτών δημοσιεύθηκε κατά τον χρόνο εκείνο στον εγχώριο τύπο και έχουν δοθεί ιατρικά πιστοποιητικά. Οπως πιστοποιείται δυο πληγώθηκαν από λογχισμούς. Και οι δυο ανέλαβαν γρήγορα.

23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Κανένας δεν πυροβολήθηκε ή λογχίστηκε στη Λευκωσία. Η ιστορία για επίθεση εναντίον πλήθους κατά τη θεία λειτουργία στα Βαρώσια αβάσιμο ψεύδος.

24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Κανένας ναύτης στην Κερύνεια. Κανένα επεισόδιο εκεί κατά την ημέρα εκείνη. Κατά τη σύλληψη του Επισκόπου Κιτίου η Αστυνομία λιθοβολήθηκε πολύ. Πυροβόλησε ένας φονεύθηκε και πέντε πληγώθηκαν. Δεν παρίσταντο στρατιώτες.

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Κανένας στρατιωτικός στο Ακάκι κατά την ημερομηνία εκείνη. Στα Βαρώσια μεγάλο πλήθος κατέκλυσε αστυνομικό σταθμό. Πέντε αστυνομικοί πληγώθηκαν, ναύτες του βασιλικού Ναυτικού πυροβόλησαν και φόνευσαν ένα πολίτη και πλήγωσαν άλλο ένα. Ο Επίσκοπος Κερύνειας συνελήφθη από αξιωματικό και άνδρες του Τάγματος του Βασιλέως, κατέβαλε βίαια προσπάθεια να αποδράσει κατά την έξοδο του από την Επισκοπή, κατέπεσε το καλιμαύχι του, καμιά μαρτυρία δεν υπάρχει ότι κτυπήθηκε.

26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Ταγματάρχης του Τάγματος του Βασιλέα και επτά άνδρες επισκέφθηκαν το Ακάκι.

Κανέννας πυροβολισμός δεν έλαβε χώρα. Οι ελληνικές σημαίες αφιρέθηκαν από τις οικοδομές. Την ίδια μέρα οι ίδιοι στρατιώτες με το Λοχαγό των Βασιλικών Ουαλών Οπλιτών και δεκαπέντε άνδρες αφού επισκέφθηκαν την Κάτω Ζώδια προσβλήθηκαν από όχλο. Ρίφθηκαν τρεις βολές, ένας φονεύθηκε και ένας πληγώθηκε, μια δε γυναίκα ανέλαβε εντελώς χωρίς καμιά βλάβη. Χωριτικές αρχές πιστοποίησαν ότι η Μαρία Ζωδιάτη είναι τελείως άγνωστη και κανέννας άλλος δεν πληγώθηκε. Ο Ανοϊν με επτά στρατιώτες και τρεις εθελοντές επισκέφθηκε το Αρσος, εισέπραξε δε **60** λίρες για σοβαρή βλάβη στα δάση. Επιτροπεία Εκτελεστικού Συμβουλίου επισκέφθηκε το χωριό πρόσφατα και έλαβε μαρτυρία από τους ιερείς του χωριού και δεκαεννέα χωρικούς. Ο ιερέας παραπονέθηκε ότι εσπρώχθη μια φορά με όπλο χωρίς λόγχη, κανέννας ίσχυρισμός ξυλοκοπήματος οποιωνδήποτε χωρικών.

27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Ο λοχαγός των βασιλικών Ουαλλών Οπλιτών με δεκαπέντε άνδρες επισκέφθηκε το Πισσούρι, επέστησε την προσοχή των κατοίκων οι οποίοι κατέστρεψαν το τελωνείο. Οι χωρικές αρχές έκαμαν ένορκη ομολογία χαρακτηρίζοντας την ιστορία για οποιαδήποτε μαστίγωση βάσανα ή διακόρευση ψευδή και τερατώδη. Ο νεαρός Χριστοδούλου και η γυναίκα Προκόπη είναι εντελώς άγνωστοι. Ένορκες ομολογίες αναφέρουν ότι οι στρατιώτες συμπεριφέρθηκαν πολύ καλά. Επισκέφθηκαν το χωριό Τριμίκλινη, ερευνήθηκε η Εκκλησία για όλα. Ο Επισκοπικός θρόνος βλάβηκε ελάχιστα. Ο ιεράς φρονεί ότι τούτο οφείλεται στο ότι οι στρατιώτες στάθηκαν σε αυτόν κατά την έρευνα. Κανέννας ίσχυρισμός για απαγωγή ιερών σκευών. Η ένορκη δήλωση των χωριτικών αρχών διαψεύδει τούτο καθ'ολοκληρία.

28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Δεκαπέντε άνδρες του Τάγματος του Βασιλέως με Επιλοχία επί κεφαλής εξανάγκασαν τους κατοίκους των Μανδριών να επαναδομήσουν γέφυρα. Ο Σαλλούμης στο δρόμο κοντά στο καφενείο, πριν να του ζητηθεί να εργασθεί, τίποτε δεν ανέφερε

για την ασθένεια, αλλά επέστρεψε ύστερα από την πρώτη μετάβαση του προς τη γύφυρα και παραπονέθηκε ότι ήταν ασθενής, απελύθη από την εργασία, κάθησε στο καφενείο και μεταφέρθηκε στην οικία του όπου δυστυχώς πέθανε από καρδιακή συγκοπή όπως πιστοποιήθηκε από του τότε, παρόντος, Έλληνα κυπρίου ιατρού. Αυτό ενδέχεται να οφείλεται μερικώς σε προσπάθεια που κατέβαλε αυτός κατά την εργασία, αλλά είναι τελείως αδύνατο να είχε κακοποιηθεί.

29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: Περίπολος από Βασιλικούς Ουαλλούς Οπλίτες απεστάλη στην Αγκαστίνα για να συλλάβει χωρικούς που κατέστρεψαν περιουσία. Οι χωρικές αρχές έκαμαν ένορκες δηλώσεις ότι είναι εντελώς ψευδές ότι τέσσερις ή οποιοδήποτε άνδρες ξυλοκοπήθηκαν σε βαθμό κατά τον οποίο έπεσαν αναίσθητοι.

Είναι ζήτημα, όχι ολιγότερης θλίψης ή έκπληξης το ότι τόσο διαπρεπής άνδρας έχει προσυπογράψει εξαγγελίες τέτοιων συκωφαντιών εναντίον αξιωματικών και ανδρών της πολιτικής και στρατιωτικής Υπηρεσίας φίλης Κυβέρνησης".